ג: הלוקח עובר חמורו פרק ראשון בכורות

אלא לאו משום דהוה ליה שרוע. ושיעוי לא הוי מומא ומ"מ אם כן קשה טפי לר' יוחנן דאמר לעיל כיון דאישתני הוי מומא [1]דהכא דיקיון שתיהן גדולות הוי שיעוי ולא חשיב מומא ויש לומר ההיא דלעיל שיעוי חמור טפי משתיהן גדולות או שתיהן קטנות: **דרא** מפקע להו מקדושתייהו.

מה שאין נזהרין עכשיו ואע"פ שנענש רב מרי פר"ת רב מרי נענש לפי שהיה מקנה חזנו של עובר ואיכא הפקעה בגוף העובר אבל הקנאה בלא שריא ואע"ג דאית ספרים דגרסי לחזנה לשון נקבה היינו משום דקאי אחיותא והכי נמי אסר לה בגיהה ועבודה ומ"מ לקמן פ"ט (דף נג.) דפריך גבי מעשר בהמה [2]ואיטו עוכא בזמן הזה דלא ליתי לידי תקלה אי הכי בכור נמי לא לגזוז בזמן הזה משום תקלה ומשני דאסר בדרב יהודה אמאי לא משכחת תקנה בתמהות כדפרישת י"ל דאם כיון דאיכא משם תקלה יש להם לתקן בלא הפקעה מהכן שיעשה ברב יהודה לא ולו לתקן שיעשה לעולם כך ע"י הפקעה ומיהו אי עבד עבד אי נמי בימי רב מרי היו בקיאין להטיל מום בבכור קודם שיצא לעולם אסור לעשות ע"י הפקעה אבל אנו דלא בקיאין בכך מותר להקנות לעובד בוכרים קודם שיצא לידי תקלה כדמשמע פ' בתרא (לקמן דף נג.) דאי לאו משום דאפשר ברב יהודה היה לנו לתקן להקנות לעובדי בוכרים ואנן דלא בקיאין הוי כלא אפשר [3](ואפי' בהא דרב יהודה בפרק אין מערימין) דאסור מן הדין גזירה דלמא מפיק את ראשו קודם שיטיל בו מום אי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיצא לעולם כי היה צריך להשהותו עד שיפול מום מעצמו וגרסה דבהקנאת אזן לחוד שרי דקי"ל כרב הונא מדקאי ר' יוחנן כוותיה ואמר אפי' מום קל וכן מרי נמי דמקנה אזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה ולקמן פ' בתרא (נ"ז סט) פריך לקנינהו להו לאודנייהו לעובד בוכרים ולכל היותר מותר ע"י הקנאה בדבר שעושה אותה טריפה או נגילה ולאידך גיסא מפרש שנענש רב מרי משום דידע לאקנויי וכ"ע לא ידעי ובכרי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואמי לידי תקלה יש לפרש נמי רב מרי שהיה נקי בדרב יהודה לית ליה למיעבד בקנין דאמי למיטעי אבל לדידן לא [3] אפשר בענין אחר עוד פר"ת רב מרי [4]שהיה מקנה חזן עובר לעובד בוכרים הוי דבר אלא בא לעולם אלא היה מקנה בהמה לאזי עובר כמו דקל לפירותיו וטעה אינש ואמר אזי עובר היה מקנה כמו פירות דקל ואמי לידי תקלה אבל כי מקנה אזי הבהמות שרי דלא אמי למיטעי ולפי' הקונטרס לא יתכן לפרש כן שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן העובד בוכרים דעובד בוכרים לא קני אלא בכסף כדאמר לקמן פ"ב (יג.) ובכרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואינו טוטל דמיס ומיהו לפי דבריו לא היה לו להזכיר דאמר (מלקמן) [5] דאדרבה לר' יוחנן דאיה נמי תנינא. דהוי מום. ולא. אי מהבא לא ילפי' דהכא לא משום טעם דאישתני הוי מומא אלא משום דכי הוי עינו גדולה כשל עגל היינו מום גמור דהיינו שרוע. ואמרינן כל יתר כנטול דמי ואי לאו דאמרת בי מדרשא דשיעוי הוי מום קבוע מהכא לא שמעינן מיניה דהא שרוע הוי: הכי נמי מסתברא. דהאי משום שרוע הוא ולא משום שיעוי: דתנן מומים אלו. דקא חשיב התם: לא לעולם אימא לך. שיעוי הוי מומא ומהכא שמעינן: ודקא קשיא לך. אי משום שיעוי אפילו שתיהן גדולות נמי: התם. שתיהן גדולות או קטנות לא הוי מחמת שיעוי אלא או מחמת בריותא יתירא הוו תרווייהו גדולות או מחמת בחישותא הוו קטנות אבל הכא באחת גדולה ואחת קטנה

[1] הכי אמר רבי יוחנן אפי' מום קל והדתנן [2] רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב מום קבוע הוי לשחוט עליו בשלמא מום קל קא משמע לן כדרב הונא ולאפוקי מדרב חסדא ורבא אלא מום קבוע מאי קא משמע לן דכיון דאישתני הוה ליה מומא תנינא [3] ופיו דומה כשל חזיר הרי זה מום וכי תימא התם נשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה הכא נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה הא נמי תנינא [4] עינו אחת גדולה ואחת קטנה ותנא גדולה גדולה כשל עגל וקטנה קטנה כשל אווז בשלמא קטנה כשל אווז אין במינו קדוש בבכורה אלא גדולה כשל עגל יש במינו קדוש בבכורה אלא לאו משום דאמרינן כיון דאישתני הוה ליה מומא לא משום דהוה ליה שרוע הכי נמי מסתברא דתנן [5] מומין אלו בין קבועין בין עוברין פוסלין יתר עליהן אדם עיניו שתיהן גדולות שתיהן קטנות גבי אדם הוא דכתיב [1] איש איש מזרע אהרן דבעינן איש שוה בזרעו של אהרן [2] אבל בהמה שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי לא הוי מומא אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי אלא לאו משום דהוה ליה שרוע לא לעולם אימא לך משום שינוי [6] [3] שינוי הוי מומא ודקא קשיא לך אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות התם אי מחמת בריותא יתירא תרווייהו בעי למיברא אי מחמת בחישותא יתירא תרווייהו בעי מיכחש ההיא גיורתא דהוו מסרין לה אחי חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא אמר לה לית דחש [4] לה להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה רב מרי בר רחל הויא ליה ההיא חיותא הוה מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים אמאי מקנה להו לאודנייהו לעובד כוכבים דלמא אתי בהו לידי תקלה אי הכי מאי טעמא כלו חיותא דרב מרי משום דמפקע להו מקדושתייהו והאמר רב יהודה [5] א מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא מפקע ליה הכא אפי' מקדושת כהן קא מפקע ליה ואיבעית אימא רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי ליה איניש אחרינא ואזיל ועביד וסבר רב מרי מילתא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה: **מתני'** [2] כהנים ולוים פטורין מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את של עצמן: **גמ'** אינהו

[6] הכי אמר רבי יוחנן אפי' מום קל והדתנן [7] רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב מום קבוע הוי לשחוט עליו בשלמא מום קל קא משמע לן כדרב הונא ולאפוקי מדרב חסדא ורבא אלא מום קבוע מאי קא משמע לן דכיון דאישתני הוה ליה מומא תנינא [8] ופיו דומה כשל חזיר הרי זה מום וכי תימא התם נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה הכא נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה הא נמי תנינא [9] עינו אחת גדולה ואחת קטנה ותנא גדולה גדולה כשל עגל וקטנה קטנה כשל אווז בשלמא קטנה כשל אווז אין במינו קדוש בבכורה אלא גדולה כשל עגל יש במינו קדוש בבכורה אלא לאו משום דאמרינן כיון דאישתני הוה ליה מומא לא משום דהוה ליה שרוע הכי נמי מסתברא דתנן [10] מומין אלו בין קבועין בין עוברין פוסלין יתר עליהן אדם עיניו שתיהן גדולות שתיהן קטנות גבי אדם הוא דכתיב [1] איש איש מזרע אהרן דבעינן איש שוה בזרעו של אהרן [2] אבל בהמה שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי לא הוי מומא אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי אלא לאו משום דהוה ליה שרוע לא לעולם אימא לך משום שינוי [6] [3] שינוי הוי מומא ודקא קשיא לך אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות התם אי מחמת בריותא יתירא תרווייהו בעי למיברא אי מחמת בחישותא יתירא תרווייהו בעי מיכחש ההיא גיורתא דהוו מסרין לה אחי חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא אמר לה לית דחש [4] לה להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה רב מרי בר רחל הויא ליה ההיא חיותא הוה מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים אמאי מקנה להו לאודנייהו לעובד כוכבים דלמא אתי בהו לידי תקלה אי הכי מאי טעמא כלו חיותא דרב מרי משום דמפקע להו מקדושתייהו והאמר רב יהודה [5] א מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא מפקע ליה הכא אפי' מקדושת כהן קא מפקע ליה ואיבעית אימא רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי ליה איניש אחרינא ואזיל ועביד וסבר רב מרי מילתא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה: **מתני'** [2] כהנים ולוים פטורין מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את של עצמן: **גמ'** אינהו

[7] **סבי אמר רבי יוחנן.** כי מדרשא דהאי מייב דקתני מייב ליתנו לכהן קאמר אבל למזבח לא קרב דהאי דאישתני הוי מום קבוע לשמוע עליו כמון בכבור בעל מום שבאמצע כהן ואוכלו: **כדרב הונא.** דאמר [ע"א] אפי' אזנו: **פגינא.** לקמן בפ' על אלו מומין שוחטין את הבכור (מ.): **הכא נשפגה בו.** ולהכי איצטריך לר' יוחנן לאשמועינן דמום הוא: **או אחת גדולה.** כשל עגל או אחת קטנה כשל אווז: **יש במינו קדוש בבכורה.** ואפי' הכי הוי מומא ואמאי איצטריך לרבי יוחנן למימר [8]: **לא משום דהוה ליה שרוע.** דשרוע האמור בתורה [9] זו היא שאבכו אחד גדול מחבירו אבל שיעוי אחר כגון שבאמרו (ב) דומה לעז לא שמעינן דמום הוא הלכך איצטריך לרבי יוחנן לאשמועינן: **מומין אלו.** שפירשו חכמים בבכור: **בין עוברין בין קבועין פוסלין.** בתלם בכהן כל זמן שמום בו לא יעבוד: **שוה בזרעו.** שדומה לבני אדם: **לעולם אימא לך בו.** ומהכא לא משתבר משום שרוע: **שרוייהו בעו.** והא דאי משום שרוע הוא. ואי קשיא אמאי איצטריך לר' יוחנן למימר הא אוקימנא דשיעוי הוי מומא מדין כיון דאיכא למימר נמי דלאו משום שיעוי הוא אלא משום שרוע איצטריך לר' יוחנן למימר: **אמי.** עובדי בוכרים הוו: **אתאי לקמיה דרבא.** למיבעי אי מיתייבא בבכורה: **מקנה לאודנייהו לעובד בוכרים. פוסלין.** בבכן לבעלותה (לקמן מג.). **קודם שיצא לאויר העולם.** בעבור שיעו קודם עד שיקדשנו כהן (לקמן לה.).

[10] **מקצת סימנין.** של אמו (לקמן הו.). **מומין אלו.** המתוארין בבכור, בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו, פוסלין. בבכן לבעלותה (לקמן מג.). **קודם שיצא לאויר העולם.** בעבור שיעו קודם עד שיקדשנו כהן (לקמן לה.).

עין משפט נר מצוה

א מרי פ"ב מהלכות בכורות הל' יד טוש"ע י"ד סי' שג סעיף ז:
יא ב מרי פ"ב מהלכות בכורים הל' יד טוש"ע יד סי' שה סעיף יח וסי' שכא סעיף יט:

שיטה מקובצת

[1] הכי א"ר יוחנן אפי' מום קל דעוד דהא תנן וכו' ואם יש מקצת סימנין א"ר יוחנן וכו'. נ"א ועוד א"ר יוחנן בבי מדרשא הא דתנן בפ"כ (פ') רחל שילדה מין עז ואביה עז פטור מן הבכורה דאינו קדוש אם בכורה היא דהו"ל נדמה דאמרי' לקמן אך בכור שור שיהיה רומה לאמו ואם יש בו מקצת סימנים שדומה לאמו חייב: [2] ר"ל הגליון אבל בהמה שתיהן גדולות וכו' וס"ה אחת גדולה ואחת באדם וכו' מ"ש הרי מומא גבי בכור בהמה כדמפרש פ' על אלו מומין ומשום שנוי וכו' אלא לאו משום דהו"ל שרוע אבל בשתים גדולות שנוי לא הוי מומא ודלא כרבי יוחנן דלעיל ודחי לעולם שנוי הוי מומא ומשום הכי פסלי' אחת קטנה ואחת גדולה אבל בשתים גדולות ליכא שנוי כדמפיק דאזיל אי מחמת בריותא וכו'. וכן נ"ל ומה שפירש רש"י והתוספות לא הבנתי עכ"ם: [3] אבל לדידן לא (אפי') (אפשר) בענין אחר עוד פר"ת וכו' וכן פי' בתוס' חיצוניות דיל פירש הקונטרס ואכ"א רב מרי וכו' קנין גמור כסף וחימה איך יעבו העולם בין קנין כסף למילתא בעלמא לכנ"ל דרב מרי היה מקנה אזני העובר ע"י משיכת האם ושפיר מקניא כדאמרי' משוך פרה לעובדה קנה רומיא דדקל לפירותיו וכ"ע לא ידעי לאקנויי קנין גמור וסברי דמהני להקנות אזני העובר קודם עיבור האימהות ואמת הוא דלא קי (דלא הוי) (דהוי) כמוכר פירות דקל עד שלא יבואו לעולם אבל דקל לפירותיו נקנה אף קודם שיבא לעולם וכן נמי פרה לעובדה אף קודם עבור האימהות והשתא בזה שפיר שיש לטעות בזה עיכ: [4] דאדרבה לר' יוחנן וכר' כר' יוחנן פוסק ר"ת (ובתוס'ובא) [בבב"מ] דף מ"ו נמי סיוע משיכה בעובד כוכבים קונה:

רבינו גרשום

הכי קאמר רבי יוחנן אפי' מום קל. כרב הונא דאמר אפי' אזנו של עובד כוכבים פטור ואף האי נמי אמר בי מדרשא דתנן רחל שילדה כו' פטור מן הבכורה דכתיב אז בכור עז עד שיהיה הוא ובכורו עז: ואם יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייבת בבכורה והוה התרוש דאמר בי מדרשא. דמום קבוע הוי האי נדמה אע"ג דיש בו מקצת סימן ונשחט על זה המום ופסיל למזבח: ואמר ליה רבי אלעזר בשלמא מום קל דאמר היינו חדוש דקמ"ל דאמרינן אפי' אזנו: וכי תימא. האי משום הכי הוי מום דנשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה חזיר: הכא. ברחל שילדה ונשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה ואפי' הכי הוי מום והיינו חדושיה: הא נמי תנינא. דהוי מום: לא. אי מהבא לא ילפי'

מסורת הש"ס

[1] א) לקמן מז., ב) לקמן מ., ג) סם ב, ד) סם מג., ה) ושיטי ל"ק, ו) ל"ל ליה, ז) (לקמן לה. ע.: תמורה כד.), ח) והסמגן רמב"ן כו' וס"ע אמר ר"י ל"ק, ט) (אמתיעין הס"ד ל"ק, י) (ויקרא סכ), כ) (בכרים עון), ל) וכבא ל"ק, מ) דאיכו ל"ק, נ) ל"ל אפי' בכא דרב יהודה משמע בר"פ כילד מעבריתין כו' רש"ל ומל"ק הניח ואמרי' בפ' כילד מעבריתין, ס) לא היה מקנה אחן עובר לעובד כוכבים דהוי דבר ל"ק, ע) ל"ל הוחקן.

תורה אור השלם

1. איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע: ויקרא כב ד

הגהות הב"ח

(א) גב' לעולם אימא לך משום שיעוי הוי כל"ל ותיכת שיעוי נמתק: (ב) רש"י ד"ה לא משום יפו שבאמרו הוא דומה:

מוסף רש"י

מקצת סימנין. של אמו (לקמן הו.). מומין אלו. המתוארין בבכור, בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו, פוסלין. בבכן לבעלותה (לקמן מג.). קודם שיצא לאויר העולם. בעבור שיעו קודם עד שיקדשנו כהן (לקמן לה.).

רבינו גרשום (המשך)

לא הוי לא מחמת בריותא ולא מחמת בחישותא אלא משום שיעוי ואבחי מהכא שמעינן ליה והדרא קושיא לדוכתיה: דהוו מסרי לה אתתא עובדי כוכבים חיותא לפטומא משלה כדי שיהו חביים של זה: אתאי לקמיה דרבא. ופשטה מבכורה: הויא ליה חיותא. הויא עדר של בהמות: מקני לה לאודנייהו. דבכורותיו במני אימן לעובד כוכבים דבתר דולדו לא מצי מקני (דזכה בהן) כהן דהוצאה מרחם מקרש. ולא לפטרן מבכור הוה מהכוון דהא אמר הכי הוה אסר ליה בגיזה ובעבודה ויהיב להו לכהנים אלא דאי לא ידע ישראל דבכור הוי ושחיט ליה ואכיל ליה דלא אתי לידי תקלה דהוו ליה חולין: וכלאי חיותא. ומתו בהמותיו (כעין) [פפנין] שהיה פוריאן לחולין: אי הכי. כיון דכוונתו לטובה היתה מ"ש כלאי חיותא משום כו': מותר להטיל מום בבכור. כדי שלא יבא בו לידי תקלה: קודם שיצא לאויר העולם. דבתר שיצא כולו אסור. [6] הם דכי לישראל. דרב מרי: התם. דרב יהודה משום הכי שרי (משיר) דלא מפקע ליה אלא מקדושת מובח: ואי בעי תימא רב מרי נמי [7] מפקע להו מקדושת כהן דשותפות עובד כוכבים פטורה ומשום הכי כלאי חיותא דרב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור לכל אדם אפי' שלא בפניו כגון על ידי כנו ובתי הנדולים דאית להו יד וזכו ליה לעובד כוכבים זכיה גמורה דאית ליה חלק בגויה וכ"ע לא ידעי דלא נמרי [דיבא] ומאן דחזי ליה לרב מרי דמקני לעובד כוכבים אזיל נמי ומקני וסבר דאפי' ע"י בנו ובתו הקטנים יכול לאקנויי ועביד על ידן ונהיג בהו דין דחולין ואתי לידי תקלה ומשום הכי כלאי חיותא דעל ידיה מוכשלי אחרינא: הכהנים והלוים פטורים. מפריון פיטרי חמוריהן מק"ו אם פטרו וכו':

[8] נלמה דל"ל וה"ה נמי דיטול להקנות לו לעובד כוכבים ומ"מ כלו חיותא דרב מרי: [9] אולי ל"ל רב מרי נמי לף לאפקע ליה מקדושת כהן נמי שרי דשותפות עובד כוכבים פטורה וכו':

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com